

Staart- en maneneczeem

■ Drs. Hans van Gils

In 1984 als dierenarts afgestudeerd in Utrecht. Sinds 2000 Erkend Paardendierenarts.

De Hoefslag publiceert maandelijks een artikel waarin een veterinair onderwerp wordt behandeld. Deze artikelen zijn geschreven door de vijf Erkende Paardendierenartsen van Dierenartsenpraktijk Moergestel. Deze vijf paardendierenartsen werken vanuit de klassieke, reguliere geneeskunde en volgen de moderne ontwikkelingen op de voet. Elke paardendierenarts heeft vanuit eigen interesses zich in één of meerdere onderdelen van de veterinaire geneeskunde bekwaamd. De veterinaire werkzaamheden zijn op basis van die interesses verdeeld. Hans van Gils richt zich op reproductie en internistische aandoeningen. Daarnaast is hij bestuurslid van de Groep Geneeskunde van het Paard, de Nederlandse vereniging voor paardenpractici. Eerder geplaatste Hoefslag-artikelen zijn terug te vinden op www.dapmoergestel.nl.

Uit de literatuur komt een percentage aangetaste paarden en pony's dat aan zomerjeuk lijdt tussen de drie en dertig procent van de hele populatie. Er zijn veel namen voor het fenomeen dat in dit stuk aan de orde komt: staart- en maneneczeem, insectenallergie, zomerjeuk of ook wel zomerrui. In het Engels spreekt men van Sweet Itch of Queensland Itch (Australië), in Duitsland heet het Sommerekezem en in Frankrijk gale d'été. De naam zomerjeuk dekt de lading het beste, als de warme lentedagen en de nazomer tenminste bij de zomer horen.

TEKST: HANS VAN GILS • FOTO'S: MARLIES STRIK

Het is wijs om de gevoelige dieren binnen te houden in de periode dat de muggen actief zijn.

Oorzaak

Alhoewel veel mensen praten over een combinatie van factoren (erfelijkheid, zonlicht, temperatuur, grondsoort, bepaalde insecten etc.), blijf ik toch trouw aan één oorzaak. Het betreft hier een allergische reactie op bepaalde insecten en wel vooral kleine steekmugjes, die behoren tot de soort culicoides. Vanzelfsprekend is erfelijkheid ook in het geding. Er zit achter elke ziekelijke aandoening een familiale predispositie tot het tegendeel bewezen is. Ofwel - in gewoon Nederlands - de aanleg om een bepaalde ziekte te krijgen, is in de ene familie groter dan in de andere. IJslanders, allerlei pony's en friezen bijvoorbeeld lijken meer aangetast dan rijpaardrassen, maar deze worden ook vaker in de wei gehouden dan paarden die een echte sportcarrière hebben! Zonlicht, temperatuur en andere weersfenomenen hebben direct hun weerslag op de aanwezigheid en activiteit van de beruchte mugjes. In hete, droge zomerse periodes bijvoorbeeld is zomerjeuk minder prominent aanwezig, dan in een mooie voor- of najaarsperiode met mistige ochtenden en klamme avonden. De mugjes zijn in de hete zomer minder actief, dan in het vochtige voor- of najaar. Ook geografi-

sche verschillen zijn bekend; op zandgronden komen veel en in polders met zware klei weinig of geen culicoidesmuggen voor. Natuurlijk kunnen zaken als voeding en/of werk misschien een verbetering of verslechtering geven van de allergische uiting, maar voor mij staat als een paal boven water: bij zomerjeuk is er sprake van een overgevoeligheidsreactie op bepaalde insecten.

Klinisch beeld

Vaak zijn het staart- en manengebied aangetast met een schilferige huid en - in ernstige gevallen - korstvorming en verdikking van de manenkam en de staartwortel. Toch kunnen ook op het lichaam (de buik) en soms zelfs op het hoofd-halsgebied aangetaste plekken voorkomen. Eén symptoom is altijd aanwezig: jeuk! Sommige dieren gaan in een weiland dat met stroomdraad is afgemaakt zelfs liggen op de grond en schuren zich tot bloedens toe. Meestal zijn zomerjeukpatiënten volwassen, soms zie je een jaarling schuren. De ernst van de verschijnselen neemt meestal elk jaar toe. Schuren betekent niet altijd dat het een overgevoeligheid of allergie is. Als er genoeg mugjes zitten, krijgt ieder paard 'gewoon' jeuk. De mate van jeuk kan

trouwens in eerste instantie best meevallen. Pas als een paard of pony begint te schuren en de huid kapot gaat, wordt de jeuk vaak ondraaglijk. De mugjes zijn vaak actief vanaf de eerste mooie lentedagen in maart. En tot ver in de herfst (oktober) kunnen de laatste muggen van dat jaar de allergie in optima forma nog steeds tot uiting laten komen. Voor alle duidelijkheid nog iets over het begrip allergie. Dit is een overdadige reactie van het lichaam op een bepaalde storende invloed van buitenaf. Een beetje jeuk volgend op een insectenbeet is best functioneel (om de stekende mug kapot te schuren), maar als de jeuk echt overdadig is, is de 'waterschade' (extreme jeuk met veel huidkorsten) die door het 'blusproces' (beetje jeuk door muggengif) wordt veroorzaakt, vele malen erger dan het 'brandje' (lees: mugje).

Veel ponyrassen lijken meer last te hebben van zomerjeuk dan rijpaardrassen. Een speciale deken kan uitkomst bieden.

Diagnose

Op basis van het voorkomen in de typische periode (van maart tot oktober) en het beschreven beeld van jeuk en huidveranderingen kan eigenlijk de aandoening wel bewezen geacht worden. Om ook in de rest van het jaar staart- en maneczeem bij een bepaald dier in aanleg aan te tonen, zou een aanvullende test zeer welkom zijn. Denk aan het belang bij koop! Helaas is de huidtest (het inspuiten van muggenextract in de huid), die ontwikkeld is in de Verenigde Staten, niet goed bruikbaar gebleken in Nederland. Verder onderzoek door dr. Sloet van de Diergeneeskundige Faculteit in Utrecht met een ander testextract en de mogelijke ontwikkeling van bepaalde geavanceerde immunologische bloedtesten liggen in het verschiet.

Behandeling

Naar mijn mening berust de behandeling op drie pijlers. Om te beginnen moet zeker en vooral de oorzaak (de muges!) worden weggenomen. Verhuizen naar een plek waar de insecten niet voorkomen (boven achthonderd meter boven de zeespiegel bijvoorbeeld) werkt natuurlijk het allerbeste, maar is een niet erg praktische oplossing. Wel is het wijs om de gevoelige dieren altijd binnen te houden. In ieder geval in de periode dat de muggen actief zijn. Dit is met name rond zonsopgang en zonsondergang. Concreet betekent dit dus weidegang tussen tien uur 's ochttens en vijf uur 's middags of tussen elf uur 's avonds en vier(!) uur 's ochtten. Ook een speciale deken die het hele paard afschermt werkt goed, maar moet reeds vroeg in het seizoen gebruikt worden. Als je immers een dergelijke kostbare deken gaat gebruiken als het paard al erge jeuk heeft, zal deze heel snel kapot geschuurd worden. Ook een goede insecticide biedt soelaas. Jammer genoeg zijn een aantal goed werkende middelen in Nederland niet meer verkrijgbaar en hebben wij onze toevlucht moeten nemen tot de Engelse en Duitse markt. Over het

Vaak zijn het staart- en manengebied aangetast.

voeren van knoflook(extracten) kan ik kort zijn: bij zomerjeuk heb ik nog nooit resultaten gezien.

Als tweede onderdeel van de behandeling staat de genezing van de ontstoken huid centraal. Zeker indien een paard of pony al schuurt en de huid met korsten is bedekt, moet je proberen met verzachtende zalven en lotions de jeukende ontsteking rustig te krijgen. Behalve middelen op plantaardige basis kan een antibioticumzalf met corticosteroiden (ontstekingsremmer) een prima resultaat opleveren. Afgewerkte olie is iets uit de oude doos en kan zeker in de zon tot verbrandingen leiden die averechts werken op de genezing. Als eigenaar en dierenarts ten einde raad zijn, kan ook nog getracht worden de jeuk te verminderen met corticosteroiden. Pas vooral op met injectiepreparaten. Hoefbevangenheid is een gevreesde complicatie, zeker wanneer hoge doseringen en herhaalde injecties gegeven worden. Beter is het om te kiezen voor cortisoncapsules. Uw dierenarts kan u omtrent dosering en tijdstip van toediening verder op weg helpen.

Alternatieven

Indien er behandelingen worden voorgesteld die niets met de vorige drie pijlers van doen hebben, word ik terughoudend en kritisch. Homeopathische druppels om de allergie af te laten nemen, hebben bij ons in de praktijk alleen maar geleid tot teleurstellingen. Het verhaal, uit Duitse Ijslanderkringen afkomstig, dat de vaccinatie tegen huidschimmel ook een vermindering van de zomerjeukklachten zou kunnen geven, hebben wij met een beperkt aantal proefpatiënten niet kunnen waarnemen. Het speciale voer voor zomerjeukpaarden is tenslotte nog te kort op de markt om iets te zeggen over eventuele positieve invloed. Maar, zoals gezegd, omdat ik geen verband zie met de oorzaak van zomerjeuk, ben ik nog niet direct overtuigd dat dit de oplossing is/wordt.

Besluit

Zomerjeuk komt veel voor en is niet echt te genezen. Wel kan met een combinatie van maatregelen geprobeerd worden de situatie leefbaar te houden. Uw dierenarts is de aangewezen persoon om u te helpen bij deze puzzel. <